

Навчально-методичний комплект як засіб навчання із інформаційних технологій менеджерів не виробничої сфери зі знанням іноземних мов у вищих навчальних закладах

Інтенсивний розвиток та впровадження в економіку України інформаційних технологій (ІТ), зокрема у сферу менеджменту, привів до комп'ютеризації діяльності менеджера не виробничої сфери зі знанням іноземних мов, яку можна розглядати як його професійну діяльність у *комп'ютерно-орієнтованому багатомовному інформаційному середовищі*.

Комп'ютерно-орієнтоване багатомовне інформаційне середовище – це комплекс комп'ютерного, мережевого, телекомунікаційного, технічного та програмного забезпечень, що допомагає сучасному менеджеру не виробничої сфери вирішувати професійні завдання та забезпечує можливість:

– ефективною управлінської діяльності людьми, створення механізму комп'ютерного управління та контролю;

– використання текстових процесорів, електронних таблиць, пакетів програм для створення презентацій, баз даних та Web-сторінок для підготовки та презентації ділових документів, проектів та бізнес-планів;

– використання автоматизованих систем перекладу, електронних словників та засобів перевірки орфографії у процесі підготовки ділових документів, бізнес-планів та проектів;

– використання персонального комп'ютера для фінансових, статистичних та економічних розрахунків;

– створення реклами та її презентації на персональному комп'ютері;

– ефективного ділового іншомовного спілкування людей по електронній пошті та за допомогою всесвітньої мережі Інтернет;

– доступу до інформаційних ресурсів мережі Інтернет;

– створення та використання баз даних для зберігання і пошуку інформації;

– використання інформаційних економічних систем, баз даних та комп'ютерні системи для автоматизації професійної діяльності менеджера невиробничої сфери;

– використання комп'ютерного навчання іноземних мов для формування умінь та навичок ділового іншомовного спілкування та інше.

Результати аналізу практики підготовки менеджерів невиробничої сфери зі знанням іноземних мов із ІТ у ВНЗ дають можливість виявити ряд протиріччя між:

- численними завданнями, які стоять перед ВНЗ у нових соціально-економічних умовах, що передбачають розвиток теоретичних досліджень, та їх подальшим практичним застосуванням у майбутній професійній діяльності студентів;

- класичною педагогікою з її сталими закономірностями, принципами, формами і методами навчання, і тими інноваційними нововведеннями, що здійснюються у процесі реформування вищої школи;

- збільшенням інформаційних потоків знань та повільною інформатизацією освіти, недостатнім впровадженням у навчально-виховний процес ВНЗ, особливо гуманітарних, телекомунікаційних технологій;

- недостатнім рівнем підготовки студентів ВНЗ із ІТ переважно із-за застарілої матеріально-технічної бази та вимогами практики щодо підготовки нового покоління висококваліфікованих та конкурентоспроможних фахівців, які в достатній мірі володіють комп'ютерними та телекомунікаційними технологіями і вміють їх використовувати у своїй професійній діяльності;

- цілями управлінської діяльності менеджерів невиробничої сфери в сучасних соціально-економічних умовах ринкової економіки України і недостатнім використанням у неперервній професійній освіті у ВНЗ інноваційних форм, методів, прийомів та засобів для реалізації даних цілей, орієнтованих на гуманізацією і гуманітаризацією освітньої практики і особистісно орієнтовану парадигму освіти.

Протиріччя, які виникли в системі освіти, стримували покращення якості навчання – головного критерія освіти. Виникла нагальна потреба в необхідності змін підходів до освіти та виховання людини як особистості, здатної змінювати

і вдосконалювати суспільство, самостійно мислити, аналізувати та приймати сміливі рішення.

Пошук шляхів підготовки у вищих навчальних закладах (ВНЗ) творчих, самостійних, готових до роботи в умовах ринкової економіки та гострої конкуренції менеджерів невиробничої сфери в сучасному інформаційному суспільстві неминує приводить до усвідомлення необхідності пошуку нових форм, методів та засобів навчання, які б зробили освіту для студента стилем життя та розвитком його інтелекту.

Як відмітив міністр освіти та науки України В.Кремень у своєму виступі на семінарі-наradі головних ректорів педагогічних фахових видань України, „сьогодні всі, хто здобув із гарними професійними навичками ту чи іншу спеціальність і добре володіє комп'ютером, однією чи двома іноземними мовами, мають безліч привабливих пропозицій” [3,4]. Тому система освіти менеджерів невиробничої сфери із знанням іноземних мов у ВНЗ повинна, по-перше, базуватися на рівноцінних або, принаймні, максимально наближених у кількості виділених навчальних годин, що передбачаються у підготовках студентів з економічних, мовних дисциплін та дисциплін із інформаційних технологій, по-друге, постійно поновлювати зміст дисциплін та застосовувати іноваційні форми, методи, прийоми та засоби навчання, які б сприяли підвищенню якості навчання та активізації навчальної діяльності студентів, по-третє, впроваджувати особистісно орієнтовані педагогічні технології навчання, що орієнтовані на гуманізацію і гуманітаризацію освіти, формування знань, умінь та навичок студентів із дисциплін, розвиток їхньої творчої особистості та ділових і особистісних якостей. Це є, як свідчать наші дослідження, одним із способів розв'язання проблеми здобуття майбутніми менеджерами у ВНЗ ґрунтовних професійних знань, умінь та навичок із ІТ й формування висококваліфікованого фахівця для України в умовах постійного збільшення темпів морального старіння знань в галузі комп'ютерної техніки та її прикладного використання, посилення динаміки науково-технічного прогресу, постійної перебудови економіки та впровадженням ІТ у народне господарство, зокрема, у сферу менеджменту.

Цикл дисциплін „Інформаційні технології в менеджменті” у ВНЗ має за мету розкрити майбутнім менеджерам невиробничої сфери зі знанням іноземних мов можливість використання сучасних ІТ для успішного ведення бізнесу та призначений для оволодіння студентами знаннями, вміннями та навичками роботи в комп’ютерно-орієнтованому багатомовному інформаційному середовищі майбутньої професійної діяльності. Він викладається майбутнім менеджерам протягом всього терміну навчання в Гуманітарному інституті Київського національного лінгвістичного університету (КНЛУ) і є за змістом модульною системою, що складається із десяти базових навчальних модулів (дисциплін) [2, 52] як самостійних, цілісних та логічно завершених частин навчальної інформації, достатніх для формування тих чи інших знань, умінь, навичок з ІТ. Студенти вивчають такі навчальні модулі: “Офісна техніка”, “Підготовка ділових документів у текстовому процесорі MS Word”, “Використання електронних таблиць Excel для економічних, статистичних та фінансових розрахунків”, “Автоматизація офісної діяльності та машинний переклад текстів ділових документів”, “Бухгалтерський облік на комп’ютері”, “Інформаційно-комунікаційні та телекомунікаційні мережі сучасного офісу”, “Створення реклами та бізнес-презентацій на персональному комп’ютері”, “Інформаційні системи та бази даних у роботі менеджера”, “Управління інформаційними потоками в офісі з використанням програми Outlook”, “Створення бізнес-проектів з використанням програми MS Project”.

Особлива навчальна та виховна роль в сучасних дидактичних системах покладається на вибір для процесу навчання НМК, відповідного до профілю підготовки фахівців та її специфіки. Цій проблемі і присвячується наша стаття.

У розроблений нами НМК із циклу дисциплін „Інформаційні технології в менеджменті” для підготовки менеджерів невиробничої сфери зі знанням іноземних мов входять друкований та електронний дидактичні комплекти, які забезпечують для викладача інструментарій педагогічної діяльності, а для того, хто навчається, засіб пізнання і реалізації навчальних функцій.

Враховуючи специфіку та профіль підготовки менеджерів невиробничої сфери зі знанням іноземних мов у ВНЗ розроблений НМК із циклу дисциплін „Інформаційні технології в менеджменті” об’єднує різні друковані та електронні засоби навчання як для індивідуальної роботи студента, так і для навчальної діяльності під керівництвом викладача.

Друкований (паперовий) дидактичний комплект для циклу навчальних дисциплін “Інформаційні технології в менеджменті” включає такі засоби навчання:

1). Єдину для всіх навчальних модулів Типову програму до циклу дисциплін “Інформаційні технології в менеджменті” для спеціальності 7.050201 “Менеджмент організацій” [8], в якій для кожного із навчального модуля подані такі розділи: а) пояснювальна записка, де викладена мета навчання та перелік розділів, які студенти вивчають; б) зміст навчального матеріалу, поділений на розділи та теми із зазначеною кількістю годин на кожну; в) обов’язковий мінімум умінь, знань та навичок; г) форми і методи контролю рівня сформованості компетенції у студентів; д) перелік основної та додаткової літератури для студентів та методичної літератури для викладачів.

2). Єдиний для всіх навчальних модулів друкований (паперовий) посібник “Інформаційні технології в менеджменті” для менеджерів невиробничої сфери зі знанням іноземних мов у ВНЗ, який знаходиться в процесі експериментальної перевірки в КНЛУ.

3). Авторські робочі програми та практикуми – методичні посібники до кожного навчального модуля, що складаються із певної кількості практичних робіт. У кожний методичний посібник входять такі розділи: „Теоретичні відомості”, „Завдання для самопідготовки”, „Практичне завдання”, „Контрольні запитання” та „Орієнтовні питання та завдання до заліків (екзамену)” [4;5;6;7].

4). Методичні рекомендації для самостійної роботи студентів, які проходять первинну експериментальну перевірку, із циклу дисциплін “Інформаційні технології в менеджменті” для кожного навчального модуля, з урахуванням принципу диференційованості навчання, що передбачає дозування навчального матеріалу, який оцінюється викладачем, і вибір

студентами рівня складності завдань (базового, середнього, високого) в залежності від їх знань і вмінь та психологічної готовності до обрання рівня складності завдань. Дані методичні рекомендації крім диференційованих завдань містять для кожного навчального модуля список завдань для творчих самостійних робіт та список тем проєктів (рекламних презентацій, бізнес-планів, тощо), які студенти виконують на комп'ютері та відсилають результати викладачу по електронній пошті, що дає останньому можливість заощадити аудиторні години на вивчення нового матеріалу.

5). Методичні рекомендації по впровадженню в навчальний процес ВНЗ системи модульно-рейтингового навчання менеджерів – системи оцінки знань студентів і такої організаційно-методичної форми навчального процесу, яка базується на структуруванні та модульності, диференціації та інтеграції, динамічності та оперативності, гнучкості та мобільності, паритетності та інноваційності змісту навчального матеріалу.

Електронний дидактичний комплект включає десять основних програмних та інформаційних засобів навчання для циклу дисциплін “Інформаційні технології в менеджменті”, а саме:

1). Єдиний для всіх навчальних модулів авторський електронний посібник “Інформаційні технології в менеджменті” для менеджерів невиробничої сфери зі знанням іноземних мов у ВНЗ, який після експериментальної перевірки планується розмістити не тільки на Web-сервері КНЛУ, а і в інших ВНЗ при їхній участі в масовому експерименті. Електронний посібник має ряд позитивних особливостей в порівнянні із паперовим: компактність зберігання в пам'яті комп'ютера або на магнітному носії інформації; обмежена кількість тестової інформації; комп'ютерна візуалізація навчального матеріалу; наявність термінологічного електронного довідника; здійснення самоконтролю та самокорекції; гіпертекстові посилання на елементи посібника; звуковий супровід теоретичного матеріалу; наявність контролюючих вправ по певній кількості теоретичного матеріалу (наприклад, темі); наявність зворотнього зв'язку студента з викладачем по електронній пошті; зручність пересилки електронною поштою результатів

самостійного опрацювання контролюючих вправ; наявність списку рекомендованих викладачем літератури та електронних адрес для самостійного опрацювання; мобільність, можливість оперативного внесення змін та доповнень та інші.

2). Автоматизована тестова система (АТС), розроблена в лабораторії інформаційних технологій та комп'ютерного навчання під керівництвом завідуючої лабораторії доцента Т.І.Коваль. АТС генерує для кожного студента індивідуальний варіант із двадцяти тестових завдань трьох рівнів складності (базового, середнього та високого) для відповідного навчального модуля, що дозволяє суттєво скоротити навчальний час для контролю знань та більш об'єктивно оцінити їх рівень для кожного студента у процесі рубіжного контролю, який проводиться викладачем на останніх заняттях кожного навчального модуля. При цьому викладач одержує у вихідній відомості студента на викладацькому сервер-комп'ютері, крім кількості одержаних балів, ще повну інформацію про запитання і рівень їх складності, що були згенеровані системою для нього, а також помилкові відповіді, зроблені в процесі виконання студентом індивідуального комплексу текстових завдань.

3). Пакети прикладних програм (Windows XP, Microsoft Office XP, Corel Draw, Front Page, Microsoft Project, Microsoft Internet Explorer, Netscape Navigator та інші), які розроблені провідними фірмами світу і використовуються в комп'ютерних класах як програмне забезпечення комп'ютерів для проведення практичних занять з кожного навчального модуля.

4). Мультимедійні навчальні програми, розроблені провідними російськими фірмами, робота з якими рекомендується студентам на самостійне опрацювання навчального матеріалу, а саме, автоматизовані системи навчання серій: "Интерактивный курс обучения и самоучители" по програмним продуктам (Азбука Windows, Азбука Word, Азбука Excel та інші); Teach Pro (Word, Excel, Access та інші); "Кирилл и Мефодий (Знания обо всем)" (Word, Excel, Access та інші); бібліотека навчальних програм (наприклад, MS Power Point 2000 + Microsoft Excel 2000); "Издательство Vedia 2000 (Работаем, учимся, смотрим) " (Word, Excel, Access, Front Page, Power Point, Corel Draw 10, "Работа с Internet +система контроля

знаний” та інші. Робота з даними навчальними програмами дозволяє студенту активізувати свою індивідуальну навчальну діяльність та забезпечити поряд із формуванням знань, умінь та навичок з ІТ самоконтроль та самокорекцію навчально-пізнавальної діяльності. З метою підвищення мотивації до процесу навчання реалізований принцип міжпредметних зв'язків з гуманітарним циклом дисциплін, а саме впроваджено в позааудиторну самостійну роботу студентів комп'ютеризованого навчання іноземних мов, що базується на застосуванні в навчальному процесі мультимедійних навчальних курсів із іноземних мов. Це дозволило створити для студентів комунікативне іншомовне середовище, у процесі якого здійснюється формування в них мовної компетенції. Мультимедійні навчальні курси з іноземних мов, що знаходяться в університетському фонді комп'ютерних навчальних програм, використовуються для ознайомлення студентів із новим мовним матеріалом, тренування правопису, вивчення лексичного матеріалу, удосконалення розуміння аудіотексту, розвитку техніки читання, вивчення граматики та писемного мовлення, тренування вимови.

5). Комп'ютерні ділові ігри (КДІ) на рідній та іноземних мовах, розроблені провідними російськими та зарубіжними фірмами. Робота з комп'ютерною діловою грою (КДГ) дозволяє майбутнім менеджерам моделювати різні навчальні ситуації, проектувати способи дій в умовах конкретних економічних моделей, демонструвати процес систематизації теоретичних знань щодо вивчення певної проблеми. Студенти мають можливість працювати з КДІ „Бизнес-Курс: Предприятие”, „Бизнес-Курс: Корпорация” та „Бизнес-Курс: Корпорация Плюс” ітерактивного підручника з управління та фінансів „Бизнес-Курс”, створеного російськими спеціалістами, а також програмою “Capitalism”, яка є КДГ з маркетингу та менеджменту і дозволяє формувати професійні навички в багатьох видах комерційної діяльності. Робота менеджерів з КДІ, як свідчать наші дослідження, формує в них інформаційну культуру та чотири її різновиди – функціональну культуру, культуру взаємодії, культуру дослідження та культуру відкритості [1], кожна з яких впливає на спосіб

використання інформації та відтворює пріоритети фірм у використанні інформації для досягнення успіху в роботі.

6). Системи машинного перекладу, серед яких найбільш поширеними є електронні перекладачі: англо-російський – ПАРС, Pragma, Language Master(LM), Stylus; англо-українські – ПАРС/У, Language Master; російсько-український – “Плаї”, Pragma, Language Master (LM), Duet, РУМП. Використовуючи автоматизовані перекладачі, майбутній менеджер невиробничої сфери із знанням іноземних мов відкриває для себе нові можливості вдосконалення своєї майстерності в перекладі ділових документів та одержання реальної кваліфікованої допомоги в своїй професійній діяльності.

7). Електронні документи, бази даних та інформаційні довідкові системи, які знаходяться у всесвітній мережі Інтернет і допомагають студентам швидко знаходити наукову, економічну та загально-культурну інформацію при підготовці бізнес-проектів, проектів по створенню електронних реклам та особистих Web-сторінок.

8). Авторські електронні презентації з кожного навчального модуля, які підготовлені в пакеті програм Microsoft Power Pointer та забезпечують наочне подання інформації при проведенні лекційних занять;

9). Інформаційні економічні системи, бази даних та комп’ютерні системи для автоматизації професійної діяльності менеджера. Наприклад, при проведенні занять із навчальних модулів “Бухгалтерський облік на комп’ютері” та “Інформаційні системи та бази даних у роботі менеджера” студенти вивчають пакет програм „ІС: Предприятие. Комплексная конфигурация”. Комплексна конфігурація „Бухгалтерия+Торговля+Склад+Зарплата+Кадры” не тільки об’єднує в собі функціональність типових конфігурацій, але і підтримує єдиний інформаційний простір, а також реалізує автоматичне відтворення в бухгалтерському обліку оперативний аналіз торгівельної діяльності і результатів заробітної платні з необхідною мірою деталізації.

10). Програмно-методичні засоби дистанційного навчання, що забезпечують віртуальне спілкування викладача і студента та управління потоками навчальної інформації від студентів (творчі самостійні завдання, бізнес-проекти,

електронні реклами, тощо) до комп'ютера викладача по електронній пошті. Вони дозволяють організувати самостійну позааудиторну роботу студентів під керівництвом викладача. Дистанційне навчання – це нова форма навчання, в якій студент фізично віддалений від викладача, але може активно з ним спілкуватися за допомогою комп'ютера через систему телекомунікаційних мереж. У наслідок використання телекомунікаційних технологій зникло поняття відстані, і це можна назвати найбільш радикальними змінами у сфері освіти, оскільки студент стає не обмежений просторовими та часовими рамками. Він може брати участь у телелекціях, семінарах та конференціях, безпосередньо контактувати з викладачем, віддаленим від нього на тисячі кілометрів, і отримувати консультації.

Таким чином, під час навчання майбутніх менеджерів невиробничої сфери зі знанням іноземних мов із циклу дисциплін “Інформаційні технології в менеджменті” у ВНЗ, як свідчать дослідження, доцільно:

1) поєднувати друковані та електронні засоби навчання, із врахуванням специфіки навчальної дисципліни та її професійної значущості. Нами досліджується можливе оптимальне співвідношення у поєднанні щодо застосування друкованих та електронних засобів навчання у процесі вивчення менеджерами невиробничої сфери циклу дисциплін “Інформаційні технології в менеджменті” у ВНЗ ;

2) використовувати НМК особливо для організації індивідуалізації та диференціації навчання студентів і підсилення мотивації вивчення предмету, а також активізації пізнавальної діяльності суб'єктів навчально-виховного процесу;

3) впроваджувати в навчальний процес НМК під час аудиторної та самостійної позааудиторної роботи. Під час аудиторної роботи студенти можуть застосовувати друкований посібник, практикуми по кожному навчальному модулю, комплект автоматизованих тестових завдань, пакети прикладних програм, ділові комп'ютерні ігри, інформаційні економічні системи та бази даних, системи машинного перекладу та електронні словники, тощо. Під час самостійної позааудиторної роботи студенти можуть успішно та ефективно працювати (в комп'ютерному класі або на домашньому

комп'ютері) із друкованим та електронним посібником, практикумами по кожному навчальному модулю, методичними рекомендації для самостійної роботи з урахуванням принципу диференційованості навчання, мультимедійними навчальними програмами, електронними документами, базами даних та інформаційними довідковими системами, які знаходяться у всевітній мережі Інтернет;

4) використовувати НМК для впровадження системи модульно-рейтингового навчання в навчальний процес та здійснення самоконтролю та самокорекції знань студентів;

5) застосовувати НМК для формування основ інформаційної культури і таких важливих рис особистості менеджера як, творчість і логічність мислення, дисциплінованість, самокритичність, самостійність, відповідальність у виконанні поставлених перед ним завдань;

6) використовувати в інших навчальних закладах по підготовці менеджерів невиробничої сфери – технікумах, коледжах, ліцеях запропоновані рекомендації щодо використання НМК як під час аудиторної роботи, так і самостійної позааудиторної роботи студентів.

Література

1. Дональд А. Маршанд. Мастерство: Менеджмент. Фрагменты из книги. Как работать из информацией в вашей компании? http://www.itrealty.ru/analit/info_processing.html.

2. Коваль Т.І. Модульна система побудови методичного комплексу з циклу дисциплін „Інформаційні технології в менеджменті”. //Теоретичні питання культури, освіти та виховання: Збірник наукових праць. Випуск 21. /За загальною редакцією академіка АПН України Євтуха М.Б. – Київ: Видавничий центр КНЛУ, НМАУ, 2002. – С. 52-56.

3. Кремень В. Освіта і наука визначають авторитет держави. //Професійно-технічна освіта, №4, 2002.– С. 2–5.

4. Практикум з циклу дисциплін „Інформаційні технології в менеджменті (Офісна техніка). //Навчальний посібник для студентів спеціальності „Менеджмент організацій”/ Укладачі Коваль Т.І., Липська Л.В., Бойченко О.А. –К.: Вид. центр КНЛУ, 2002.–132с.

5. Практикум з циклу дисциплін „Інформаційні технології в менеджменті (Підготовка ділових документів у

текстовому процесорі Word. Частина 1)”. //Навчальний посібник для студентів спеціальності „Менеджмент організацій”/ Укладачі Коваль Т.І., Безклінська О.П., Горбань М.В. –К.: Вид. центр КНЛУ, 2002.–138с.

6. Практикум з циклу дисциплін „Інформаційні технології в менеджменті (Підготовка ділових документів у текстовому процесорі Word. Частина 2)”: Навчальний посібник для студентів спеціальності „Менеджмент організацій”/ Укладач Коваль Т.І. –К.: Вид. центр КНЛУ, 2003.–85с.

7. Практикум з циклу дисциплін „Інформаційні технології в менеджменті (Управління інформаційними потоками в офісі з використанням програми Outlook) для студентів спеціальності „Менеджмент організацій”. /Укладачі Карташова Л.А., Коваль Т.І. –К.: Вид. центр КНЛУ, 2001.– 85с.

8. Типова програма з циклу дисциплін “Інформаційні технології в менеджменті” для спеціальності “Менеджмент організацій”. /Укладач Т.І. Коваль. –К.: Вид. центр КДЛУ, 2001.–74с.